

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY
STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

★ ★ ★

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ

ЛЕМКІВСЬКИЙ ТРИМІСЯЧНИК * РІК ВИДАНЯ V * № 3 (16) 93 * КРЕНИЦЯ

БІТИ

Сперед самого Конгресу не памятам ніч. Не знам як і коли приїжджали делегаты і гості. Не знам ани - чого того не знам. Тото лем тямлю - як в пятничне пізне пополудне переберал ем ногами, востил ем ся перед Головном Пияльньом і ввїдувал артыстів Театру Александра Духновича - котрых выступ мал ем заповісти - о роки, што за нима, о днешне і будуче. Дни перед Конгресом были напружены, нocy такой неспаны. Не лем про роботу, а і про думкы, непокій - як перейде Конгрес, ци "доброжычливці", котры мало не явні заповідали го розвалити, за правды дачого не придумают. Зато і транспаренты інформуючы о II Сьвітовым Конгресі Русинів здецидували мы ся розвісити над головньма креницькыма улицыма аж в пятницю рано. Най хоц без єден ден гордо потрепочут на вітрі, най іх видят приїжджаючы зо шырокого сьвіта гості. ...Трепотали гордо до понеділька, ніхто іх не дітхнул. Ани афішы, будучы барже "під руком" ніхто не зрвал. Мож іх было чыгати ішы тыжнями. Непотрібным вказал ся наш непокій. Та вернийме до пятниці.

(продолжыня на стор. 4-8)

СОБОМ

Делегаты і гості (част) II Сьвітового Конгресу Русинів перед Головном Пияльньом в Креници. фот. А. Зозуляк

Новини – не новини не лем з Лемковини

- 24–28 мая в Варшаві проходил семінарий на тему народовьх меншости, скликаний через Конференцію Безпеки і Спільпраці в Европі. СЛ, хоц запрошене, не могло взяти в ним участи зо взгляду на некорысний термін.
- 10 червця выступил в Пряшові русинскій театр "Дядя" з Нового Саду. Представил штуку знаного польского драматурга Славоміра Мрочка "Танго".
- 14–21 червця перебувала в Словації делегация Грецькой Православной Церкви. В ей складі было аж трійох митрополитів.
- 19–20 червця в Руськым Керестурі одбыла ся XXXII уж "Червена Ружа". В фестивали, окрем родимьх руснацькьх ансамблів, участ брали і заграничны.
- 26–27 червця проходил в Меджелябірцях XXXI Фестиваль Культуры і Спорту, якого спілорганізатором єст Русинска Оброда. Того річний фестиваль, з нагоды 450-ой річниці міста святкувано особливі урочысто.
- 12 липця, з нагоды свята на Горі Явір выступила в Вьсовій по дворічній перерві одновлена "Лемковина".
- 17–18 липця Рада Музею Лемківской Культуры в Зьндрановій організувала II Свято Лемківской Традиції "Од Русаль до Яна". Офіційні учасувала в ним делегация Стоваришьня Лемків.

ПОСТАНОВЛІНЯ II СВІТОВОГО КОНГРЕСУ РУСИНІВ В КРЕНИЦІ 22–23 МАЯ 1993

Другій Сьвітотий Конгрес Русинів в Креници

А) АКЦЕПТУЄ:

1. Інформації котры предложены зо стороны керівництв делегаций тьх краів в якьх жьют Русини;

Б) ПРИНИМАТ:

1. За свойого нового члена Організацію Русинів Угоршьны і ведучого той організації Гавриіла Гатінгера за члена Інтррегіональной Рады Сьвітотий Конгресу Русинів;

В) ЗОБОВ'ЯЗУЄ:

1. Вшьткы організації Русинів од 1 вересня 1993 рока ввести до шкіл в тьх селах і містах де жьют Русини по дві години тьжньово добровільной науки русинского языка, культуры і історії;

2. Выдати до кінця 1993 рока лінгвістичний словник термінів русинского языка, ортографічний словник з правописом русинского языка, русинскій буквар і чьтанку, а до кінця 1994 граматьку русинского языка;

3. Зорганізувати науково-дослідній центр русинского языка і культуры при Русинскій Оброді, котрий ся з часом трансформує до Катедры Русинского Педагогічного Факультету при Університеті Шафарика в Пряшові;

4. Выдати до кінця 1994 рока антольоію русинской поезії і прозы авторів вшьткьх держав де жьют Русини;

5. На першым засіданю нововьбраной Інтррегіональной Рады Сьвітотий Конгресу Русинів дискутувати о можливостях творіння інтррегіональной організації Русинів;

6. Сформувати наукову і культурно-просвітну комісію Сьвітотий Конгресу русинів;

7. Сформувати в Пряшові спільний фонд в цілі розвитку русинской культуры;

8. Руску Матку в Руськым Керестурі (Югославія) зобов'язує ся організувати III Сьвітотий конгрес Русинів в 1995 році.

До вшьткьх акцій і робіт представлены одповідальны особы і органы як і терміны їх реалізації.

Понадто II Сьвітотий Конгрес Русинів піднял рішьня звернути ся до начальньх державньх установ України – о пошануваня прав русинской мешности і Польшы – о потупліня Акції "Вісла".

* ОНИ * О НАС * ЗА НАС * ПРО НАС * ПРЕД НАМИ * З НАМИ * ПО НАС * ОНИ *

Владимір Хыляк

На передній стороні Лемківского Календаря на 1993 рік написано: "Памяти Владимира Хыляка, Великого Сына Народу в 150-ту річницю народжыня і 100-ну річницю смерти, посвячяют - Выдавці". Зас на сторонах 51-67 поміщено фрагмент Його повісти "Шыбенічний Верх" і есей (з біографіям) пера Олены Дуць-Файфер в котрым выловлено думку: "Гнеска, коли культура лемківска як бы ішы раз прыбуе піднести ся на власны ногы, імя Владимира Хыляка находит велику пошану і чест в серцях тых, котрым рідна Лемковина не може быти заступлена жадном інчом, векшом ани богатшом краіном".

Што ту додати? Наразі нич. Хыбаль заохотити прочытати мысли великого Будителя взяты з твору "Смерт і жена од Бога". І вертати до Хыляка, вертати завсе. (пт)

МЫСЛИ

Лем в люди без характеру, котры міряют свої почутя на лікті підлого обрахунку, котры торгуют переконаньом, як жыд старизном, котры зо зимном кървю жертвуют свою рідну матір на олтарі мамоны - в такых люди, вірю, же почутя своей народности замерло... Та ніт, оно не загынуло природньо, а они насильні умертвили Його.

* * *

На едно сонце смотриме і Його проміньом ся гріеме, а ніхто з нас не повіст, же тото сонце ест лем Його власністю.

* * *

Жытя тече, як ріка, в границях природных, або силом рук людських поведеньх, то скоро, то повільні - то бурливо, то спокійні. Чым ближе гу джерелу, гу молодости, тым ріка быстрийша, вода яснійша, акуратні так, як і ясны дни молодости... Чым ниже за течьном, ріка повільнійша, вода мутнійша - переконуючий образ дозрілого человека, пригнетеного трудом, або цмавой, невеселой старости.

* * *

Щесливы діти. Они не передчувають, што незабавом приде ся ім бороти з фалями жытя, де нераз тяжко од болю застогнут, такой як тота шыф, котрой машына сапат, жебы перебороти сильне течыня Дунаю.

* * *

Кед по нещестю зас настане щестя, ци не будеш знал ліпше Його оцінити?... ци не красше небо по буры, ци не смачнійша сладіст по гірчы?

* * *

Найліпшым лікарством на нещесливу любов ест труд.

* * *

Позыскати любов - то подібне до крадежы! Не остае нич інчого, як голос серця притлумити, а од предмету любви втечы... Так, втікати чым скорше, втікати покаль не пізно.

* * *

Капля воды в Дунаю жене безперестанні другу - і коли дожене ю? В далеком і безкраім морі ци найдут ся і познают тоты дві каплі? Дурне зьвіданя і недостойне, штобы сой над ним голову сушыти! А еднак - тоты каплі сут образом чловечьх единиц посеред моря жытя.

* * *

Я за дуже полігал на силі своего розума і він не остерюг мене!... Але то і не дивне; кед еден сторож безперестанні стереже дньом і нічу, то він напевно засне.

БЫТИ СОБОМ

(продолж. зо стор. 1)

Выступом Театру Александра Духновича з Пряшова, о годині 19.00, в пятницю 21 мая 1993 рока розпочал ся в Креници великій празник для люди, што гордо носят своє народове мено Русин. Розпочал ся, як належало часови і хвили, одтворіньом думок ци не найбільшого корыфея нашого Народу - Александра Духновича. Театр поставил його драму "Добродітель перевыжшат богацтво".

Повіджено - як належало часови і хвили. Режисер, Ярослав Сисак, за посередництвом чудовых артыстів, вказал нам образ великого Будителя в сучасній візії, за помочом найнівших середків артыстичного переказу. В завершующьх сценах аж і позберал акторів до днешніх цюхів, райфли і адідасів, што неедного шокувало, маючы на увазі факт же річ ціла діє ся пільтора столітя тому. Неє вантпливости - режисер хтіл і вказал што проблем засигналізуваний Духновичом в днешній час набрал новых вмірів, стал ся незмірні скомплікуваний...

Богобійных вітців чесно вхованы і післаны до сьвіта по науку діти, вертают по роках до рідной хьжы, до свойого краю. Несут в головах знаня а в ташках дьпльомы. І хоц чудовищні позбераны, родиче, што колиси прадали іх зо слезом непокою, тепер витают шклячьма очами радости. Та недолго ей - той радости, гордості з рідного плоду. Уж в бесіді, яка в ничьм не припоминат той, з котром матір клала ім пальчыкы на чело і на груди, вказує ся што сьвіт, хоц дає дьпльомы і знаня, забераат найціннійше - мудріст. Начальны вартости, якы ся в ній завершают - почутя народовой ідентьности, ціну рідного слова, маніфестує в фінальній сцені заведений отец, бесідуючы до себе і до сьвіта роздертым як серце голосом: "...рускій піл мя буде ховал!"

Дякуєме ішы раз (робили мы уж тото на сцені по закінчню представліня) начальникам і акторам

Театру Александра Духновича за прикликаня старой мудрости. Мы з ньом уж дожьемє віку. Ачи буде она на хосен і дітям нашым...

Адже то діти зачали суботній конгресовий ден. Креницка діточа група "Черчък" представила зобраньом програм зложений з давной і сучасной нашой поезії; а то в формі натуральній - рецитації, як тіж в виді пісень, зо сучасні скомпонуваном музыком. Ведучы програм Марта і Демко такьма словами витали Гости: "Витайте з далека і з близка! Витайте зза гір і зза моря знад тихого, синього Дунаю і черкітливой Тисы, од винниц Токаю, з чорноземных степів і шлескых пісків...". Окрем спомненых, участ в діточьм програмі взяли: Улья, Оля Дарка, Андрийко і Ігор, як акомпаніатор. Спомінам хоц лем іх імена. Вірю же повторят ся они в нашым народным жыттю ішы не раз.

На зміну дітям вышла на сцену молодіж, ведучы зо собом сивого діда, котрий і зачал іх выступліня вершом Івана Русенка "Лемковина". На слова нашого Учытеля новозложєну пісню "А тепер смутно там в Карпатах" при акомпаніаменті Андрия Клинковского, студента краківской Музычной Академіі, прекрасні просьпівала Оля - Надія Васенко з мужескым квартетом: Любомир Воргач, Ярослав Пеляк, Петро і Мирослав Клиновскы. Потім, устами Олі, прозвучала перлінка нашой поезії, поема Юлія Попрадова-Ставровского "До Карпаторусив", а закінчыла тот короткій, але змістовий програм пісня - символ: "Я Русин был есм і буду". Публика выслухала ю стоячы.

Атмосфера вістила што надходит момент найважнійший. За президиальний стіл II Сьвітового Конгресу Русинів, в слідуючым порядку засіли: Ведучий Сьвітовой Рады Русинів і такой Ведучий Русинской Оброды - Др Василь Турок зо Словації, Ведучий Карпаторуского Досліднього Центра, Професор Торонтонского Університету - Павел Магочий, Ведуча делегациі Руской Маткы - Пані Наталія Дудаш з Югославії, Ведучий

 * ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬІНЯ ЛЕМКІВ * * * ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬІНЯ ЛЕМКІВ *

делегациі Товариства Підкарпатських Русинів - Пан Василь Сочка, Ведучий Організації Русинів Угорщини - Пан Гавриіл Гаттінгер і - як пристало на газду - на кінці, хоц гу середині стола засіл Ведучий Товаришья Лемків, Пан Андрий Копча.

Йому тіж припала належна чест привитати делегатів і гости Конгресу, представителі власти, як і вповісти тото найважнійше речья: "Другій Сьвітовий Конгрес Русинів в Креници уважам за открьтий".

І, одповідньо до занимаемого становишка в русинськым сьвіті, слово взяв Др Василь Турок, якій представил днешню ситуацію Русинів та м.ін. повіл: "...Наслідком і нашої чьнности по вшыткых регіонах Европы Русины собі твердо усвідомили, же они сут нарід, же мы сме мы, а ни хто інчий нема право нашмарювати нам свої теорії і уявы. Власні то є то найважнійше, што сме достигли за уплынулы два roky (...). А тепер ішы пару слів о домашніх, нашых газдох, Руснаках в Польщы - Лемках. То же ім было доручено організувати II Сьвітовий Конгрес Русинів і они го з таким бравуром організували, значыт - на мою думку - што ту дошло до значного посуну в самоусвідомліню і внутрішній гордості нашых Лемків. То з яков гордостьов готовили тот Конгрес, выкликано в мене до них велике признаня. Радує мене, же они нашли порозумліня про тоту справу в своїх державных органів, якым бы я хотіл подякувати ту, з того місця, за їх підтримку і убезпечыти їх, же Русины будут шьрити добре мене Польщы в цілым сьвіті".

По тым остатнім вылові Ведучого Сьвітової Рады Русинів салю выполнили густы оплескы, што утвердило мене в переконаню, же Русины - то єднак не злопамятливий, а жычливий і культурний нарід.

Такого переконаня были видочні і представителі місцевых державных власти, спосеред котрых перший выступил Директор Громадянських Справ Воевідского Уряду в Новым Санчы Пан Януш Патер, з выступліня кот-

рого выбрали мы слідуюче: "...Mam świadomość, że człowiek uczy się całe życie; gdy czytam literaturę, różnego rodzaju opracowania na temat przeszłości, historii, Państwa historii (...) jakby wzbogacała się moja wiedza, jakbym lepiej prosto wyczuwał ten temat. (...) I wydaje mi się, że ja ze swej strony mógłbym Państwu przekazać rzecz następującą: "Kochaj swa matkę, bo masz tylko jedną, kochaj swą Ojczyznę - im więcej jest biedna, bo wiedz, że szczęściem człowieka jedynym, jest dać drugiemu przykład słowem i czynem". Sądzę że to gremium, jakie jest tutaj na sali, jak miałem okazję personalnie się tutaj przysłuchać, jakie Państwo autorytety w swoim gronie posiadacie, sądzę, że macie właśnie tę siłę przebicia, z którą możecie iść w świat. Wszystkiego najlepszego!"

Зас Бурмістр Креници - Пан Ян Гольба, якій барз жычливі підходил до нашых передконгресовых старань, в своїм выступліню ствердил: "...Myślę, że to właśnie dobrze, że odbywa się w Krynicy (Конгрес), ponieważ Krynica już ponad 200 lat jako uzdrowisko i daleko, daleko więcej jako miejscowość, była świadkiem wspólnej naszej historii, historii łemkowskiej i polskiej. Daliśmy świadectwo, że mogliśmy w tym okresie współżyć bezproblemowo". Дальше, по прикликаню до памяти медженародовых конфліктів, в тым днешнього конфлікту в д.Югославії, промовця повіл: "...tłumienie świadomości narodowej w jakimkolwiek okresie, w jakimkolwiek kraju kończy się tym, czym się kończy (...).

Як передвиджувал сценарий Конгресу, тепер выступити мали ведучы делегаций і розповісти о жытю Русинів в державах з яких походят. В тым порядку чест выступліня (ци радше нам чест выслуханя) припала для Проф. Павла Магочия. З його найдолжшого на цілым Конгресі реферату (скотрий, в актуальні передвиджуваний через організаторів ситуації однісі розділіня часу для промовців, скоротил він о половину)

* ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ * * * ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ *

можливим до опублікування в Бесіді є лем хоц така жменька: "Перед двома роками, на I Сьвітovém Конгресі Русинів в Меджелабірцях, в марци 1991 р. я мал приемну повинніст прочытати реферат на тему: >Карпаторусины - новий, або одновлений нарідк. В рефераті ем характеризувал русинске одроджыня як рух інтелектуалів котры ся веце интересуют реторьжом, як конкретном роботом. Тот реферат я прочытал з надійом, же русинскы діячы тото возмут до увагы і вшытка нова генерация повинна буде знати, што значыт быти Русином. (...) За два рокы од першого конгресу видно першы выслідкы роботы в сфері культурного розвитку Русинів. Тоты успіхы сут наступством тяжкой роботы люди патріотів, з котрых много виджу в тій сали. Вы мусите быти горды з того, што было зроблене і быти пересвідченыма же можете зробити ішы веце. (...) Дальше Профессор, бесідуючы і о даякых темнійшых сторонах в жытю Русинів за остатні два рокы м.ін. повіл: "Каждий з нас мусит памятати, же ништо не може знати абсолютну істину, правду, або іншыма словами повіджено - >ништо не може хопити Бога за бороду. Треба витати і підпорювати вшелеякы думкы. Мы мусиме слухати еден другого, учыти ся еден од другого і нигда ся не снажыти плювати на того, хто інакше думат. Тото мусит порозуміти каждый з нас, хто хоче робити на хосен русинской культуры і науки". (...)

В котрисым місци своей реляциі з Конгресу мушу перепросити його участників за то, же не можу зацитувати вшыткых, а тых, котрых уж з якыхсь, розмаіті обгрунтувань, раций выберу - потрактую з конечности фрагментарьчні. На Конгресі выступило 37 промовців, якых тексты заховано в 6 великых магнетофоновых касетах: Помістити друком мож тото лем в оддільным выданю. О такым думаме, а ту лем коротко.

Хоц, як спомнено выжше, делегацию Руснаків Войводіны вела Пані Наталія Дудаш, як перший з той де-

легации выступил Пан Дюра Папуга. Барз лірьчні розповіл він о часах заселюваня через Руснаків бачванскых мочарів, котры обернули на родячу богату землю і барз реалістичні о осягнінях остатніх років і ...трагедії яком в наслідстві війны є розділіня іх невеличкой суспільности помедже дві державы.

В імени Підкарпатскых Русинів з офіційном доповідю выступил Пан Василь Сочка-Боржавин. Як одголос плеску рідной Боржавы переказал слова: "Склоняючы голову перед русинскыма патріотами (...) я хотіл бы закінчыти свое выступлїня словами єдного з найбільшых будителів русинского народу Александра Павловича, кортий повіл: >Бог не даст такым умерти, што спасли народ од смерти".

Русины од винниц Токаю приіхали пізно. Уж сме ся бояли, же дашто недобре ся ім притрафило, бо мали стягнути враз з цільм "Полудньом", та на шестя іх ведучий - з маршу, бо з маршу - але в часі засіл за президиальний стіл. Лем час свого выступлїня просил одложыти на пізнійше.

Та і сами мы ся спостерегли, же до нашого сценария треба буде ввести даякы коректы, же інтереснійше буде переплітати промовців "з уряду" з Гістми Конгресу, же тото ішы барже оживит добрі заповідаючий ся праздник, створит барже родинну атмосферу. І не помылили мы ся.

"...Жыну успішных обрад - повіл од кафедры Пан Павел Стефановскій в імени двох організацій якым проводит - Но і - най же ся розвиват! Може даколи і нас приймете, або мы ся будеме просити до Сьвітowego Конгресу Русинів. (...) Дай Боже, Боже дай!"

А слово дано Ведучому Товаришья Лемків Андрийови Копчы, якій дост шыроко розповіл о осягнінях нашой громады. Зас однісіні організації Конгресу шыро і згідні з нашыма одчутыаи признал: "Коли два рокы тому принимали сме обовязок, же II Сьвітовий Конгрес Русинів буде в Креници, знали сме добрі, же

★ ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ ★ ★ ★ ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ ★

береме на свої голови, на свої раменам маленькы, узкы рамена барз великій тягар." Промовця виразил дальше: свою і нашу радіст, же повело ся zorganizувати Конгрес, оправданий жаль до Міністерства Культуры і Штуки, же потрактувало нас по мачошому і велику подяку місцевым властям в Креници, воєвідскым в Новым Санчы, а особливі Фундації "Dialog Społeczny", котры выратували нас од банкруцтва.

Як остатня перед полуденком выступила Наталія Дудаш, великій майстер слова. В выступліню вказало ся, же є Она не лем поетесом, але і социольгом, фільзофом... політьком, якій знає повісти: "Я належу до тых котры не вірят же перше треба дійти до державы а потім ся старати о культуру. Без культуры мож лем до агресії..." Трудно і легко выберати з твореного Наталійом Дудаш, бо каждый ей выслів то афорызм.

Перед пополудньовым засіданьом наступило открытя Выставы сучасного русинского малярства яку уря-

Александр Зозуляк: "Непокорений", з циклю "Руки" - выставка малярства

джено в Головний Пияльни і яка тішьяла око креничан і курортных гости не лем в часі тьрваня Конгресу, а і без цілий слідуючий за ним місяц. На выставі запрезентувало ся 11 творців, з котрых - ПП. Сусанна Гапакова-Осавчукова, Федор Віцо і Александр Зозуляк участвовали при открытію выставы. Попри тій выставі уряджено ішы приготовлену через Ведучого Суспільной Комісії

Опікы на Забытками Церковной Штуки П. Богдана Мартинюка выставу "Лемковина в плястычній творчости діти і молодежи" (дякуеме Пани Богдане за то і за шытко інче - невьмірне) і приготовлену через Окружний Музей в Новым Санчы Выставу малярства Никифора. Тота остатня (на кінци приведена) мала свій окремый вымір. Без нашого заангажуваня усвідомлювала бьваючий в Креници інтелектуальній еліті - хто то, а радше - котрий культуры приписати належыт Никифора.

Пополудньове засіданя. І на перший оген выходит гу кафедрі Лемкыня з походжыня, Німка з обставин, вроджена в перехідным повоєнным лагрі Варвара Міссельвітз-Ленко. Тота друга част назвиска - то не куртуазия під участників Конгресу. То назвиско ей бабці, яка дала їй благородну душу і дозволила захоптити іскорку, котра розсвітлит жытя і... заблісне на II Сьвітовым Конгресі Русинів стверджыньом: "Переселенці сут завсе бідны і зато повинни ся вчыти".

І зас поздоровліня. Од тых, што сут участникы Конгресу і од тых, што не могли приіхати, або і не были запрошены але были душом з нами, поздоровліня в формі телеграмів - од Лемків з Кошалінщыны, Гожівщыны, Зеленогірщыны, з Заграниці. Выступуют на жыво: П. Богдан Мартинюк - од імени Комісії Опікы над Забытками Церковной Штуки, П. Федор Гоч - кустош Музею Лемківской Культуры в Зьндрановій, П. Павел Стафиняк - Ведучий Товаришья "Руска Бурса" в Горлицях, П. Петро Шафран - Секретар Объедняня Лемків, П. Марек Галушко - од імени Гельсінского Комітету з Варшавы, П. Ярослава Колотило - од Русинів і Українців Румунії, П. Ярослав Трохановскій - Керівник оновленої раз ішы "Лемковины". Выступуют в ріжnym часі, першого і другого дня; групу іх разом, бо місце предназначене в "Бесіді" ся корчыт (скоротіцькы цитаты з іх, а і інчых выступлінь помістиме на остатній страні). ▶

* ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ * * * ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ *

Спосеред делегатів своє слово і в своїм часі долучають:

Гавриіл Гаттінгер - ведучий мадярской делегациі, якій внескує о створіня "Русинской Матки" - організації вшыткых Русинів Сьвіта. Од імени тойже делегациі выступує тіж Проф. Тібор Попович з Будапештського Університету.

Од Руснаків Войводины - Гелена Медеші з доповідю "Стан і тенденції розвою русинской язьковой спільноты", Михал Варга з рефератом "240 років школы в Рускым Керестурі", Михал Фейса на тему "Три джерела в проблемі нормуваня руснацкого язька". І ту зараз речы треба - як на першым, так і на тым Конгресі в делегатів Руснаків з Югославії значыла ся найбарже заангажувана професиональніст. Парудесят років всестороннього народowego функціонуваня зробило своє.

Мицна была і делегация Русинской Оброды. Др. Юрий Панько бесідувал о історії русинского шкільництва в Словації і о проблемах кодифікації русинского язька; з подібном темом выступил і Пан Стефан Бунганич, ініціатор предметовой справы; Ян Калиняк - етнограф, фольклориста ствердил м.ін. трафні, што "наше музьење жытя уж в днешніх часах не може творити лем фольклор і прото нам треба роздумувати о тім як бы сме вытворили нашу русинску популярну музьку"; О проблемах сучасной культуры і штуцы бесідувал Пан Йосиф Кеселиця зо Свидника.

Найбарже імпульсивні выступували представителі Підкарпатской Руси. Та тото, што представили в своїх реляціях П.П. Євгеній Жупан, Стефан Ач, Пан Шпонтан, і Іван Туряниця (ста і передтым споминаний В.Сочка), выкликувало серед зобраных братне спільчутя. Бо мож зрозуміти фізичну нужду. Тяжше, в часах одновы Европы, зрозуміти насильство над духом чловечым, над його вільністю.

Так, як мали мы надію, численніше нич на Першым Конгресі представила ся делегация Америки, спо-

серед котрых з поздравным словом выступили Пан Петро Байцура і Іван Мадзік, зас з обшырнійшом доповідю Пані Сусанна Михаляцкі. Молода докторантка была принята через публіку з найбільшым аплявзом.

А "нашы"?.. Оддали свої голоса гостям зо сьвіта. Од імени СЛ (поза Ведучым) выступила лем Пані Мирослава Хоняк. Правда, за нашу мож рахувати і Паню Олену Дуць-Файфер, хоц выступила она як член Товаришья "Руска Бурса" в Горлицях. Бесідувала о нашых справах і то в стилью, якого не повинен ся постыдати значучых летів гуманіста і науковец.

То тілко о бесідниках, котры закінчили свої ролі в неділю по полудни. А перед тым, а медже тым?

В суботній вечер, штуком Андрия Копчы "Остатня година", потішыл нас Театр Товаришья Лемків. Недаром послужыл ем ся окрісліньом "потішыл", хоц преці тема драми не была ани кус до втіхы. Та плачучы радувати ся мусило лемківске серце же выповіджено перед сьвітом його біль. Не лем тамтот, з *остатньої години*, але і тот - ношений долги-ма роками. А Мати зо штуцы, Пані Перегрим на дальшы долги роки остане символом страдальной Лемківской Матері; заховуючої до скону свою чест.

В недільне пізне пополудне, дакус по вызначеній годині зачал на креницькым Дептаку свій выступ Ансамбль Пісні і Танця ПУЛЬС. Ішы в конгресовій сали делегаты сперали ся над змістом конгресовых документів, а там, під жьвым сонечком (по страшечній зливі) сьпівали і прицупкували. Не могли ждати з розпочатьом на делегатів, бо гурма люди яка зобрала ся перед сценом змусіла артыстів вийти на ню. Серед гурмы были і такы, котры цілом силем своїх мнимых особовости старали ся в рамках демокрації не допустити до проведіня Конгресу. Чом ту пришли? Най сой одповідят сами.

А мы? А мы - до стрічы на III Сьвітовым Конгресі Русинів в Югославії - в Рускым Керестурі! (пт)

"НА ЧУЖЫНІ" з Театром Стоваришья Лемків

Коли памятного липцьового вечера 1989 р., по прем'єры "Одтятьх корени", повіл єм іх аворови Андрыюви Копчы, же тепер час на іх другу част, тот одповіл мі же думат не лем о другій, але і о третій часті, зас другу уж зачал писати і рыхтує представити єй на другій рік. Але так то уж з творцяма єст, же не все дотримуют слова.

Минул рік єден, другій а другой часті "Одтятьх корени" як неє, так неє. В меджечасі (25 січня 1991р.) Театр Стоваришья Лемків представил з нагоды сотной річниці народин Івана Русенкы його драму "Вертеп в Карпатах, але о другій часті "Одтятьх корени" не было чути. Аж в наступным році сполнило ся заповіджене три роки тому. 1 серпня 1992 рока на сцені Клубу "Атріум" в Лігници одбыла ся прапрем'єра "На чужьні" - другой часті "Одтятьх корени".

Тот, што виділ част першу міг быти "заведений" єй продолжьном. Не было в ній тілько сьпіваня, весіля і... трагеді. Автор змінил тіж форму. Акція в "Одтятьх коренях" розвиват ся в часі єдної червцьовой ночы, але оповідат о 33 роках з жытя Лемків на основі діів родины Костяків. В "На чужьні" виступуют тоты самы люде, але акція ведена єст натуральным трыбом, через десят років, од дня прыбытя на Західні Землі до дня поверніня в Горы. Головном персоном стає ся *Мати* (Ольга Перегрим), котра не може погодити ся з выгнаньом і робит вшытко, жебы вернути ся домів, до Гір. Аж і прыбує там іхати, лем ся ій тото не поведе.

То драма о неможности жытя на чужьні, але тіж о набытым пізріню на проблем. Молоды, хоцбы *Параска* (Ольга Козяр) ішы пережыват переселіня, але тіж видит можливости легшого жытя на Західніх Землях. І хоц вертат ся з родичама в Горы, то не робит того з охотом. Але не роблят того і стары, хоцбы *Вархоляк* (Ваньо Дзядик) ци *Старий Бьбель*

(Ваньо Косовскій), котры не мают уж де вертати, бо іх родинны гнізда розбил час і злы люде. Штоправ-Вархоляк все обіцює, же як лем буде мал грошы то ся верне, але добрі знаме, же ся не верне. По 35 роках (рахуючы од часу, коли мож ся было вернути) вказало ся, же такых Вархоляків єст більшіст. Але дилемат: вертати ци ні не скінчыл ся по 1957 році. Він актуальний і гнеска.

"На чужьні" бесідує тіж о трагедіі Лемків, котры нашли ся в Явожні - *Вархоляк* і *Павльо Костяк* (Ваньо Прибыло), як тіж котры повірили в *грушкы на вербі* і выіхали на *радянску* Україну - *Ваньо* (Петро Косовскій). Сут тіж і сцены весілшы - нагваряня *Штефана* (Лука Возняк) до записаня ся до колхозу, ци на УБ з уділом *Матері*, *Поручника* (Ваньо Ковальчък) і *Злого* (Андрый Копча).

По мойому "На чужьні" єст барже статичне як "Одтятьх корени", не ма тілько драматичных сцен і выразного закінчья. О тото остатне мам найвеце "претенций" до автора, хоц з другой стороны остатні слова *Матері*: "Чого так стоїте (...) преця заран вертаме ся домів" сут актуальны по днешній ден.

А што з тьма, што вернули? Рад бым знати іх долю. Рад бым видіти і одчути незнаны мі до кінця з автотпси боли і радости (кед такы были) Лемка - Чловека. Коли буде третя част? Андрый Копча по прем'єры обіцял же буде! Лем коли?

Окрем выміненьх, в представліню участ берут: *Лідія Дзядик* (*Олена*), *Йоанна Косовска* (*Анна*), *Штефан Косовскій* (*Петро*), *Тимко Косовскій* (*Михалко*), *Митро Русинко* (*Позицкі*) *Марко Возняк* (*Шашек Позіцкі*) і *Мірко Дзямба* (*Юрко Бьбель*).

В прем'єровым представліню брали тіж участ *Марія Трохановска* та *Йоанна* і *Богуслава Ленько*, котры сьпівали пісню "Тяжко жыти на чужьні". Режисерувал представліня очьвидні - хто бы інчий - **Андрый Копча**.

Ярослав ХОМЯК

 З БЛИЖНЬОЮ ЗАГРАДКЮ * З БЛИЖНЬОЮ ЗАГРАДКЮ * З БЛИЖНЬОЮ ЗАГРАДКЮ

"Цне мі ся за Тобом, мій лемківській краю"

В остатнім номері "Бесіды" з 1992 р. вычытал ем, же такы і подібны слова сьпіванкы "потрафлят щьпнути каждого Лемка коло лівой стороны груди" і про тото хочу потвердити же в тьх словах ест барз дуже чьстой правды. Прикладом того сут нашы лемківскы діяче, котры своим роботом серед нашого народу хотіли і хотят утримати і шьрйти нашу культуру і за тото велика ім хвала, слава і подяка.

Уж праві сорок років як композитор і диригент п. Ярослав Трохановскій зо своїм ансамблем "Лемковина" приносил нам і дальше приносил розраду нашьх серц, так што денекотрым з емоционального пережытя і очы мокли.

Велику прислугу нашому народови дал наш діяч і драматург п. Андрий Копча в своїх драмах: "Одтыте коріня" і "На чужьні", котры при огляданю іх на сцені щьпали за серце не меньше як нашы сьпіванкы, поезия і бесіда.

Не мож в тім місци поминути тіж нашого молодого історика Юрія Стариньского, котрий "прібує" з великым успіхом зобрати коло себе лемківску молодіж на чужьні і дати їй якнайвеще давньх лемківскьх пісень мельодий і танців.

О діяльности Ансамблю Пісні і Танця "Кьчера" в минулім році писано кус в "Бесіді", але здає ся мі же буде чути о нім і в тім році, бо на перегляді в Лігници, в неділю другого мая, показал дост великы і амбітны заміры. Жебы не хвалити "Кьчеру" перед выступами в Сопоті, перед Ватрами в Ждьні і Михалові, добрі бы было тот молодий ансамбль обізріти участникам Другого Сьвітового Конгресу Русинів в Креници і участникам Свята Русаль в Зьндрановій, і веще інчым - не лем прихьльникам.

На мою мьхель - як колись "Лемковина" і нова "Лемковина" в горах бо там іх коріня і місце, так тепер "Кьчера" на чужьні мали, мают і будут мати барз велику ролю збераня

і шьрinya лемківской культуры не лем в краю, але і за границями.

Барз дуже ансамблів і груп на Україні і в краю (тіж Полякы) хвалят ся лемківскыма танцями і сьпіванками і зато можеме быти задоволены, же наша культура, обычаї і сьпіванкы будут сьпіваны не лем на весілях.

На перегляді в лігницькым театрі ансамбль "Кьчера" представил ся дост великій публици в пошьреным складі, більше як пьдесят молодьх артыстів сьпіву, танця і музыкы. В новьх строях (кус зміненьх) і з новым, барз зміненьым програмом.

З новьх танців то: "Кулява" зо Західной Лемковины, "Лем-коломыйка" з Команчы, "Старий дьрда" - потрясаній, жартібливий танец і "Вязанка лем-танця" з Боднаркы.

З новьх сьпіванок то: патріотычны "Горы мої зелены" і "Цне ся мі ся за тобом мій лемківській краю"; "Як ішов я з любуваня" (Поляны к/ Береста), "За Бескьдом овес сьют" (Словаччына), "Гей пониже Андриівкы" і "Там на горі два яворы".

Не знам ся на танцях, ани на сьпіванках, але знам ся на тім, што так міцно щьпат за серце Лемка і длятого знам, же недобрі ест жартувати собі з того учутя.

Так, ци сяк - але буде так, як час покаже, а мы тіше ся же хоц кус нашой культуры хоче нам одтворити наша молодіж.

Думам же нашым молодым і захооченым кьчерчатам треба не лем материяльной але і духовой помочы, жебы не лем мы знали нашу культуру, але жебы ей записали для дальшьх поколінь.

Адам БАРНА

В імени організаторів II Сьвітового Конгресу Русинів інформуеме - ансамблі якы го прикрасили (в тьм і зо Словації) самы фінансували кошты подорожы і не зато не запрошено ансамблю "Кьчера" же мали там місце люде о ясно скрьсталізуваньх поглядах, а про бідну кьшеня; як відомо - не вшьткым в нашым краю грошы даут.

(ред.)

★ ПРАДАВНЕ ★ ВЧЕРАШНЄ ★ ДНЄШНЄ ★★ ЗО САЛЬОНУ ★ З ХЫШЫ ★ З КОЛЕШНІ ★

Михал Слезин

ДЗЯДІВСКА БАЛЯДА

Послухайте дзядя, вірны християне:
Были сте колиси грешт-Солотвиняне,
гнеска сте остали,
як сте хтіли сами -
колхозниками.

Має каждый землі, кілько видят очы
єст на чым робити і водне і в нocy
але як земличка дакус уж зародит -
най тя не обходит.

Бо вшытко треба *государству* дати,
а ты колхознику можеш і здыжати -
разом зо скотином, бо еднакы права
власт *советска* дала.

Скарал нас Бозюсьо,
і кый на нас лишыл,
зато же людиско непотрібні грішыл,
бо за марну ськьбу,
ци кавальчкь травы -
то ся зараз прали.

Ой добрі нам было, вера добрі было,
та ся вам до фраса *Россії* захтіло,
гнеска маш корову -
та ей доіш ззаду,
ты колхозний дзяду.

Жыли сме си *файні* спокійны Лемкове
тверды Русначкы, кепешны газдове,
гнеска сте остали ни сякы ни такы,
кажуть що - *поляки*.

Бодай вас Бог скарал
і Мати Пречьста,
жебы громів різло
до вас хоц зо триста!
За наше жытя і за нашы горы -
прокляты факторы.

Михал Слезин - псевдонім Штефана Венґриновича (1915-1992). Был сыном грекокатолицкого священника, декана мушьянского - Еміліяна Венґриновича. В 1945 р. на всякій можливий спосиб старал ся противдіяти переселіню Лемків на Україну. Свій жаль проявлял не лем в тій баляді, яку потрясаючо сьпівал при акомпаніаменті гітары. Вічная Йому Памят!

Ванцьо

Няньо приняс із вароша медівник
і дає Ванцьови:

- На, та поділь ся з Васильком
по справедливости.

- А як то ділит ся по справедливости?

- Та так, сынку, же переломиш
го і більшу половинку даш Василькови.
Сесе буде дільба по справедливости.

- Няньку, тогды дайте медівник
Василькови, та най він ділит по
справедливости.

* * *

- Кілько років маш, Ванцьо?
- Девят. Уж мал бым десят, айбо
єден рік єм хворий перележал.

* * *

- Чом плачеш Ванцьо?
- Стратил єм *грейцар*.
- Но, та на два *грейцарі*, та не
плач.
Ванцьо взял, а плаче дале.
- Та чом іщы плачеш?
- Кедбы был єм не стратил тот
грейцар, та тепер бым мал три.

(Н.К.)

надіслал П.ІГОР КЕРЧА з Ужгорода

Поміч на видавництво
і внутрішні потреби *Стоваришья*
(листа офіродавців - *продолжья*)

335. Бабяк Юліянна (Сьвеце)	200.000
336. Цюрило Іван (Бьдгощ)	60.000
337. Молодчак Сл. (Гожів)	1.000.000
338. Слота Ян (Варшава)	76.000
339. Бігуняк Михал (Палцк)	50.000
340. Михалаяцкі М. (ЗСА)	1.685.000
341. Байцура Петро (ЗСА)	2.527.000

Вшыткым *Офіродавцям* -
лемківске "Боже заплат"

Конто Головного Заряду СЛ:
PKO Legnica Nr 39518-75893-132,
з дописком: "Ротос на wydawnictwo"

НА ІІ СВІТОВИМ КОНГРЕСІ РУСИНІВ В КРЕНИЦІ ПОВІЛИ:

Не маме коли підгривати рефлексий гордых владарів, але і позицію мінорных, котры комунікують на рівни милосердія.

Н. Дудаш - Югославія

Чи маме мы, Русины, право на світі жыти? А кед маме таке право, маме і право вповісти ся чого душа прагне.

Ш. Ач - Україна

Kultura jest tym, co najskuteczniej broni narody przed wewnętrznym chaosem.

Б. Мартиняк - Польща

Політьком є вшытко, што робиме, і то, же ту сиди ме, і то, же сме сой взяли вільне на пятницю.

Я. Калиняк - Словачия

Мы мусиме слухати еден другого, учыти ся еден од другого і нігда ся не снажыти плювати на того, хто інакше думат.

П. Магочий - Канада

За режіму Чауческу ми багато чого втратили, ми мусимо пізнавати самі себе.

Я. Колотило - Румунія

Мож зрозуміти, чом да-якы з нашых люди ідут другом дорогом і ріж-ными способами старают ся добыти тоты права человека, якы положены для люди в цілым світі

Є. Жупан - Україна

Быти Русином в Америці значыло быти антропологічным або релігійным унікатом. (...) Ваша діяльність в рідным краю є для нас воскресіньом, дає нам гордість і силу.

С. Михалюк - Америка

Русины уж замешкали не едну історичну нагоду. Смотрме, жебы сме і то-ту нагоду не прохавкали.

Ш. Бунганич - Словачия

Поета повіл: *Чловек то звучыт гордо.* Але і Русин звучыт гордо. Русини не треба ся ганьбити зато што він Русин.

Т. Попович - Угорщина

Кед ся при дітьох прескочыт дакотру фазу вчыня языка, товды мож лем ждати же в третій генерації стиха счезне

М. Варга - Югославія

Вынесіня основных вы-значників рідной культуры на престіл ставлят пред каждым обовязок іх культивуваня. Гріхом є доплати і зрікати ся святости.

О. Дуць-Файфер, Польща

Барз, а барз хтіла бым в тых горах остати. На штоден ем в Берліні (...) і вчу ся, студию ю Русинів. І вірю же буде добрі.

В. Міссельвіта - НФР

Хочеме мирно жыти, бесідувати своїм язьком, співати свої пісні, розвивати свою культуру, любити своє і нігда не паскудити чужого. Так прожыли нашы предкы тисяч років, так хочеме і мы жыти.

І. Туряниця - Україна

Язькова стандаризация, внаходжыня і вводжыня до жытя автентичной, вітальной і полівалентной формы языка на національным рівни - то еден з найважнішых задатків.

Г. Медеші - Югославія

Кошеля каждому чловекови найближша, а як обліканя зачынат ся од кошелі, так і просвіта зачынат ся од материнского языка.

М. Фейса - Югославія

Жебы сме могли зробити конкретну роботу в нашій культурі, а земля зас зачала родити, мусиме вернути на нашу прадідивску землю. Без землі не буде нашой культуры, як і культуры без народу.

Я. Трохановскій - Польща

Тішу ся і ем радий, же ем ту з Вами, бо виджу своїма очами і чую своїма ухами, же Русины не лем были, але і сут - дальше істнувати будут.

П. Байцура - Америка

ЛЕМКІВСКА ВАТРА НА ЧУЖЫНІ КЛИЧЕ ОД ПЯТНИЧНОГО ПОПОЛУДНЯ (6-08-93)

Выступы ансамблів (крайовых і заграничных), театрів - конкурсы - забавы для духа і тіла

ДО НЕДІЛЬНОГО СВИТАНЯ (8-08-93)

"BESIDA" - kwartałnik Zarządu Głównego STOWARZYSZENIA LEMKÓW

Redaguje zespół Piotr Trochanowski - redaktor odpowiedzialny, Paweł Staffiniak; korespondenci terenowi: Adam Barna (Legnica), Jarosław Chomiak (Wrocław), Tomasz Mołodczak (Gorzów Wlkp.), Michał Romaniak (woj. legnickie).

Adres redakcji: 33-380 KRYNICA, skr. poczt. 123

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY
STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

* * *

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

ЛЕМКІВСЬКИЙ ТРИМІСЯЧНИК * РІК ВИДАНЯ V * № 4 (17) 93 * КРЕНИЦЯ

ТРЕБА ПОМОЧЬ!

(...) Од чого сут люде на чужьні?! Для такой справы не по-скуплят ани силы, ани гроша, хоц ім обоіх не збъват.

Треба з милым, добрым, чесным словом дійти до вшыткых прихильників ЛЕМКІВСКОЙ ВАТРЫ НА ЧУЖЫНІ, а передовшыткым до молодежы, для котрой ест она сонцьом, при якым можут зберати ся хоц раз до рока. Молодіж была, ест і буде силом нашого народу. (...)

(О Лемківській Ватрі на чужьні чытай в дописі п.Адама Барньна стор. 6-8)

РУСИНКА СОФІЯ "Міс Карпат '93"

Лавреатком того мєдженародного конкурсу красы остала Русинка Софія Петровцій, учениця середньої школы в Берегові. До редакції "Бесіды" прислала знимку з дедикаціом і поздоровліньом для вшыткых нашых Руснаків. Дякуеме і гратулюеме! Тішьме ся тымбарже, што няньо Софії поета Іван Петровцій - братня, богата русинска душа. (пт)

Овідий (Ovidius)

Старина

*Уж во мні старина,
Мече ся сідина,
Уж зморщкы старости
Почали мї рости.*

*Уж жыот і сила
Загъбат із тіла,
Что змладу любило,
Тепер уж не мило.*

з латинского
переклал
Михал Лучкая

МИХАЛ ЛУЧКАЙ

3-го грудня того рока минят 150-та річниця смерти русинского історика, фільольога-славісты, етнографа, писменника і педагога - Михала Лучкая.

Польскій славіста Р. Кухарскій назвал Лучкая "высоко вченым мужом", а Кольляр представил го в своїм творі "Dsega Slavy" як заслуженого сына Славян. Українска вчена - літературознавец, Олена Рудловчак уважат, што діяльніст Лучкая мала значучий вплив на актівізацію і формуваня народово-одроджыньовых стремлінь "Руской трійці".

продолж. на стор. 3

ЛЕМКІВСКА ОСІН

В остатні дни теплої золотой осени, по мойоюму, найкрашшого часу в Карпатах (Лемкы повідают же на Лемковині), зыхали ся на запрошыння Рады Музею Лемківской Культуры в Зындрановій наши поеты. Мало іх быти дуже, бо што - як што, але поеты нам серед нашого племена обродили в повоеванны роки. Вроджай на поетів взял ся з тугы, з болю, з надії, а може з любви і віры в нашу Лемковину. Розогнаны дольом, нашли ся в ріжных сторонах сьвіта...

Єдны вернули, другы вертают, або хотят вернути, інчы нашли собі нову вітчъзну, і лемдумками сут при ріднім гнізді. І, як повідат поета П. Муриянка в поемі "Сон" - /Сьвіт мя заманил талярами/. Така думка то не лем туга, каыня - є в ній шыра праввда, шыпка надії - же може верну, же так ся жыти не даст; бо хоц то жытя з полным "кабзом" - то з пороженньом совістю. Але більшіст з нас не ма ани полного портфеля, ани обтяженой совісти, бо не з власной волі лишыла свою рідну хъжу.

продолж. на стор. 10

Новини – не новини не лем з Лемковини

- 21 серпня проведено в Комлощі I Фестиваль Русинів в Уграх. Окрем трійох родимьх ансамблів вьступили і Русини з Пряшивцьны, Войводіны і Підкарпатской Руси.
- 17 вересня одбыл ся в Свиднику I Роковий Фестиваль Русинів, наразі лем з участю родимьх ансамблів. На наступний організатори запрашают і Русинів з-за медж. Варта о тьм памятати молодьм Лемкам.
- 8 – 10 жолтня во Львові проходил "Світовий Конгрес Світової Федерації Лемків". Усталено на ним м.ін. демократьчны способы поборюваня русинства.
- 22 жолтня в Будапешті ОРРУМА організувала Русинській Вечер. Мала тіж своє засіданя Сьвітова Рада Русинів.
- 31 жолтня в Санюку проходили сьваткуваня 10-літя оновленой Перемьшльско – Новосанецкой Православной Єпархії. Окрем нашьх єрархів, участ брал і Архиепископ Николай з Пряшова.
- 11 листопада в Ліґници мал своє зобраня Головний Заряд Стіваришьня Лемків. Бесідувано о діяльности в новьх обставинах.
- 14 листопада, при нагоді кермешу, отворено в Бортнім вьставу графікы Василя Мадзеляна. Акт отвертя защытил своєм присутністю Й. Преосв. Єпископ Адам.

МІСЦЕ ДЛЯ РЕФЛЕКСИЙ

Тото місце в "Бесіді" од якького уж часу передвиджене є для рефлексий. Правда, номер од номера – кед нее рефлексий, або сут важнійшы sprawy од рефлексий – поміщаме ту тото, што мусиме. Остатньо, вшак-вшелеляко, дішли мы до внеску, што на тьм місци, попри шпальті "Новини – не новини, не лем з Лемковини" мусят быти рефлексии. Бо новин з Лемковини не може быти без рефлексий. Попри тьм остатнім, што уж тепер не є остатнім, дішли мы до компіляционного внеску, што свої рефлексии треба писати похыленьм друком. Чом?

Адже думаме, што в добі розвиненой демократии, або объект, або субъект, кед уж не згорблений, та похылений дакус быти мусит. Мы маме акуратні шрифты похылений до переду, што аблятні не заперечат можливости похыліня ся объекту (або субъекту) до заду. Вшыткы бо розуміеме, же давно уж (враз з революцией, котру выкликали Русини, а не Валенса) минул час кед вшытко стояти мисіло просто – як дашто на весілю.

Але,але! Одьїдме од субъекту! Мож бесідувати і о собі, прото натура людска то уж така франца, што волит стрямбити гамбу на объекті...

Было зобраня, ци засіданя, а може і дашто більше, чому надати мож рангу конференції, ай іщы выжше. Уж так, од мала до велика, не выведу Вам того, бо я там особисті не был гідний быти. Зас тот, хто был очьвидцьом, повіл мі ачи вшытко, лем того не міг вьяснити – што то за правды было. Та най уж там буде як хоче – што было, та было. Важнійше знати – яке было!

Вьступлял там – як гварил очьвидец – Михалко на барз остро кутий, як міх ковальській надутий. І в самым тьм факті не было бы нич шокующого, бо такы міхы – хоц уж лем як експонаты – стрічают ся іщы де-не-де. Мордерством (сам на думці змордуваня) для зобраньх было тото, же без піл дня чытал... літопис Галля Неаноїма. Уж му надтьркувала і сама голова того сойму – же і інчы хцут дашто речы, же приехали зо шьрокого сьвіта, же тіж ся ім належыт даке слово. Та де – чіпил ся мовници, як ковадла і клепал, і клепал...

І был бы клепал фрас знає як долго, кебы му на ковадло жаба не скочыла. Взял клепнул по ній і захляпал очы тьм паскудством не лем президии, а і оным в першых рядах аудиторії. Вшытко ся за ямки тримало; ачи од той жабы, а не од самой Галльовой літописи. Бо то преці істория!

Та до той істории не буду уж вертал, бо тіж мя деси зачынят в ямці боліти... Печу!

★ ОНИ ★ О НАС ★ ЗА НАС ★ ПРО НАС ★ ПРЕД НАМИ ★ З НАМИ ★ ПО НАС ★ ОНИ ★

Михал Лучкай

ДУБ І ТЫКВА

Тыква все лем по землі волочыла ся і не знала, як она выроста. Стало ся, же впало зерня при дубі, нашло добру землю і ізшло. Неодолга вересло дуба досягло і по малому часу на верхку яло ся. Коли уже не лем свою підпору, но і вшыток ліс переросла і украсила, листя великое, цвіт красний розпустила, тогды тыква почала ся дубу глумити і посмівковати:

- О, небоже, отколи ты роснеш, і так малий ес; кто тя сіял, тот не зажыє жолуди твоіх, а кед у двадцет літ раз уродиш, то уже зас за двадцет роки яловий ес. Позерай на мя - недавно-м сімя было, і уже-м більша од тебе; твоі листки - гы жменькы, а мій един за твоіх сто; квіт твій нікто не видит, а мій великій, красний блищыт ся гы золото; кільки сто жолуди треба, жебы ся вепер наіл, а моей одной тыквы цілому монастырьюви доста. Ци не ганьбиш ся? Ішы в цілім лісі царем хочеш быти? Я заслужыла царицев звати ся.

Незабавкы прийде мороз, поварит листя, квітя і вересло. Тогды дуб прогварит:

- Як ся маш, царице? - Тепер я виджу, же ты лем тыква.

Най ся учат, котры на дачто поберут ся і забывають, что сут.

СОЙКА МЕЖДУ ПОТЯТМИ

Потята із цілою країны сьшли ся на одну дебр і собор держали, но при початку согласно докончыли - сойку нияк не припустили на собор, сойка бо все шебечет, і между тым і тайну ізъявит, а даколи, гы віщник, будуще повіст. Сойка хотіла умолити собор, і так себе ізвиняет:

- Я не виджу причыну, прочто мене карают: я не давлю другы потята, не пустошу, гы орел і астряб, мершов не жью, гы ворон і гейя, з лепом мене не імут, гы жолтогрудку і жаворонку, ни пицалков мене не принудят, як ворябку, і не ем така лакома, гы соловії і синиця, но іздалеку пускаря зазрю і отлечу, і прото между всіми найдолше жью.

Красна сія бесіда была выслухана, і предвся сойка із собора ізгнана.

Тяжко бо там правду мати, где еден обвинитель і судитель.

МИХАЛ ЛУЧКАЙ

(продолж.зо стор.1)

Михал Лучкай вродил ся в селі Великы Лучкы коло Мукачова в родині дядка Михала Попа. Середню освіту здобывал в Ужгороді, потім в Варядині (Орадея). Студювал в Відни богословія, слухал славистычных выкладів Й.Добровского, занимал ся історичном науком. По высвячню даякій час был парохом в рідным селі. Од 1817 рока - з невеликом перервом, коли перебывал в Італії (1829-30) - жыл і творил в Ужгороді.

Його творча недолга дорога была переполнена пасмом інтрыг, знущань, якы стрічали го зо стороны надрядного му епископа, але і так встиг зробити дуже.

Вмер на 54-ым році жытя, але уж сивоголовым старцьом, як зазначыл словацкій писменник Носак-Незабудов.

Перу Лучкай належыт перша русинска граматыка, як тіж 5-томова "Істория карпатскых Русинів". В выданю "Українська Радянська Енциклопедія" пише ся што Лучкай то >>Автор граматики слов'яно-української. Це перша зіставна граматыка церковнослов'янської та української мов.(.)Написав "Історія карпатських українців"<<. (Ст. VI, стор.246). Думам же ходит ту о тоты самы праці!..Знаний был тіж сучасникам як поета і прозаік, але мало його творів заховало ся для нащадків. (пт)

Увага для знавців предмету: Текст взятий зо слабо чытельного джерела. Декотры слова, на шестя нечисленны, одтворены на основі контексту.

Володислав Грабан

НИКИФОР

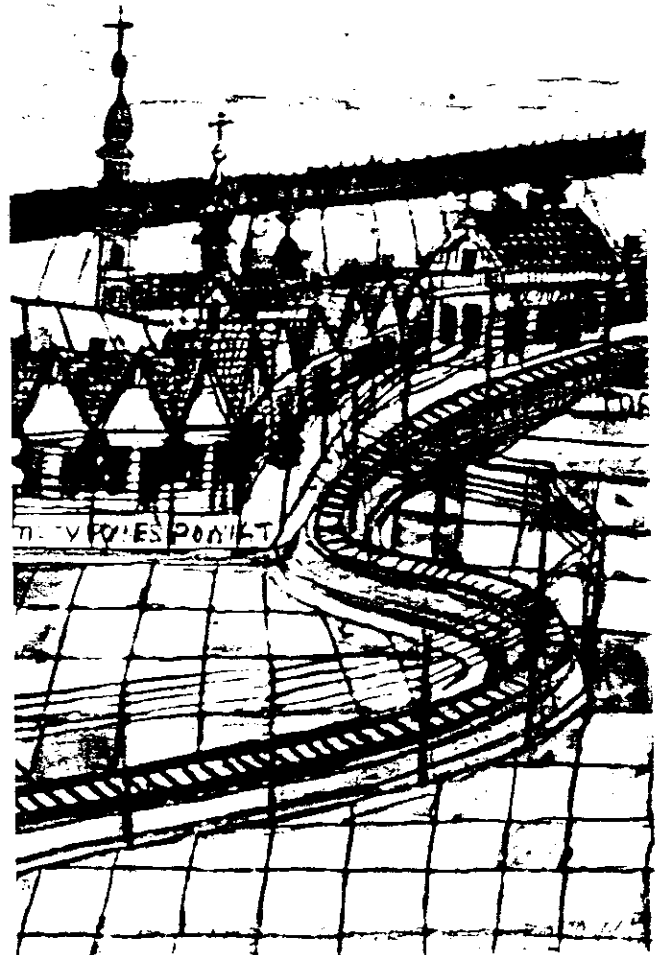
(до 25-літя смерті)

В долині, окрыленій зеленъма вер-
хами гір, б'є джерельна вода - во-
да лічничка о найрозмайтшъх званиях.
В нижнім ей кінци, на невеличкым
беріжку стоїт церков. Велика з чер-
веной цеглы, над нъом стрыляют
в небо цибулясты бані. В церковній
затишні сідит молодец - його іме-
но Никифор. Смотрит на почорнілу
ікону Образ здає ся кличе до себе,
до свого внутря - де інчий сьвіт,
в котрім ясніст пребиват тму Образ
кличе до свого сьвіта, до сьвіта,
якого николи не знал, до якого не
спосіб перейти. Затрачений в гуща-
ві мрій молодец забыл о штоденных
проблемах - здают ся му чужы і ціл-
ком далеку, так далеку, же порожній
жолудок не домагат ся ідла, а гра-
ница помедже сьвітами стає ся ру-
хома. Сьвіт ікон заберат домів - і
жебы мати го близко себе - творит
го на ново.

Доступити інчого сьвіта Никифо-
рови не є легко. На маленькых кар-
тониках тяжко помістити чудову
велькіст церковных ікон. Кольор жы-
вой іконы розливат ся на мягкім
палері тектуры. Але тото не знеохо-
чат Никифора. Знає, же серед жывх,
найближша му матір і... церковны
святы. Прецін мама все провадила го
перед іх облича і казала скласти
рівненько до молитвы дрібны ручки.
Перед святыма все могли ся пожа-
лти і ніхто ім не докучыл. Задля то-
го што дня звертал ся о поміч до
найближшых в малювній молитві. Же-
бы хоц на момент остати в выміря-
нім сьвіті - мале автопортрет, а
в ряді зо святыма - він Остає епи-
скопом кольору.

Минят половина 30 років. За при-
водом Романа Турина "Кольоровы об-
разкы" трафляют до Львова. Помагат
Турина. Його мено підносят польскы
газеты. Пемко Дровняк з Криниці
стає "Никифорет" - святым на влас-
нім образку.

Настає час войны. Криницю і по-
близкы села давит німецкій окупант
Ляде жыют в страху, штораз бідній-
ше. Никифор просит кусок хліба. Ма-

Никифор. Пейзаж зо стацийком

лює на прибульварнім мурку. То йо-
го найкрашше ательє. Малюваных свя-
тых з криницкой церкви ховат до
скрині, котру од дітины памятал як
власну матір. Гнеска остал сам зо
своєм скриньом - скарбом. Она лем
остала і святы, котрых сховал перед
німецкым зором.

На малюнках штораз частійше яв-
ляют ся криницкы хьжы, віллі, по-
близкы церкви. Ходит на село не лем
малювати - там свої люде, дадут іс-
ти, одіют. Але настає час найтяж-
ший. Вшыткых Лемків женут під лю-
фами карабинів на желізну стацию.
Люде пращают свою землю - плачут.
Дорогом ідут ряды возів, запражєных
в волю, коні. За возами припнята
худоба - на возах выстрашєны діто-
чкы. Не хотят оставити рідного по-
рога... Хьжы порожні - як на його
образках - остает в промінях пер-
шого осіннього дня. Здуты хмаркы
на чьстім небі - "никифоровім небі"
- пращают роздертий нарід. Німы очы

не поймуть трагедії – Никифор остає сам. Приходить ден, коли крадут його світ. Відераят з його зору вид найкращий – образ гір, місце молитви – церков, слід його роду записаний в кольоровій стіні іконостасу.

Вивозят го, але він вертат. Раз, і іщы раз, і іщы раз, аж остає. Не хоче знати державны заказы. Не потрафит жыти без зеленого схылу Бескідю, округлых як дозріла грушка – церковных бань. В час повороту находит новых опікунів – А.Е.Банахів, родом Поляків. Помагают му жыти на штоден, серед вібчых люди. Ту вшытко свое, лем люде...

Помічны опікуны-менаджеры організуют в далекім місті Парыжи велику выставку малюнків-акварель. Є 1959 рік. Його праці нагадуют іконы, яки знал од дітинства, і подібны до малярства великих і узнаных – Рубеал, Чівіна, о котрых не чул і мистецтва їх не виділ. "На його малюнках мож стрітити портрет Енгельса і місцевого партийного, котрых поміщат в каплиці пристосуваній на салю обрад", – такыма словами критика захоплює ся нештоденном композиційом і змістом малюнку творця з Криниці. Він сам вірит в магічну силу написів, якыма оздаблят акварелі. Чи принесут му славу, грошы, а може місце, де малювал, стане ся "Криницькым Мангатаном"? Никифор малює міста незвычайны о абстракційных конструкциях, збудованы легко, сперты небом і земльом. Коли *Zeitgeist* творит архітектуру ХХ віку, незнаний никому майстер малярства – криницькій Лемко юж ей збудовал. Створил світ з высоты неба!

Праці Никифора вандруют по вшыткых знаных галериях Европы. Од першой выставки в 1959 р. в галеріі *Déjà Vu* в Парыжи, по Амстердам (на великих афішах, побіч *Chagala*, *Van Gogha* є написане мено *Nikifor*) і дальше: Брукселя, Франкфурт, Ганновер, Лондын, Відень, а пізнійше Америка – "земля обіцяна" лемківского племена. Далеко од рідных Карпат, од каменистой, гірской доли – на шырокій площыні мистецтва – находит своїх глядачи, любителів.

З высоты неба, котре не є доступне пересічным – славит карпатску землю!

Слава і грошы пришли пізно, хоц николи їх не чекал, рад был тым, што творит. Поневірка, тяжке жытя не дозволило заховати здоровя. Десятого жолтня 1968 року, в лемківськым селі Фолюш, гмерат Никифор. На маленькых, кредком малюваных кусках паперя – остатній раз оживають кольоры Бескідів, роздумы о прошлым, минулым. Краплі осіннього дощу заливаять образ і великыма горохами котят ся по тварі неба. То Лемковина плаче. Дарує свойому сынови найкращшу палітру – кольор осени. Мрячныма стежкамы в лемківській пейзаж одходит маляр, котрий, здобываючы дозріліст майстра мистецтва, не закінчыл шкіл. Захована в його мистецькых творах уява і материя є правдива і нероздільна, так же не познаме, де границя правды і несправедливости – границя двох світів.

Створене Никифором діло засвідчат про наше істнуваня, підносит до найвыжшого рівня лемківску культуру – благословит світ істином свого мистецтва. В світлі твореным Богом, є його участ.

Криница, 1993.09.21

PERZY KARAYUMOWEZ

DROWNIAK NETYFOR

(fragment)

*Próbuję się barwny ikonostas
Nikiforowych dni
Kiedyś zażdzie to wąskie słoneczko
za górę kudłatą,
Wejda, do izby dotkna, ramienia
powiedzą, ópi
A jego już na ogrzonym wozie
zawiózł do siebie Pankrator*

*Ale narażie jeszcze
ulica, krzyńska, idzie Nikifor
Dony roku buszują
wśród jego starych szmat
I odredza kijem od wolności swojej
jak psa na jeźonym świat*

ТРИНАДЦЕТА - ІНАКША і ЛІПША

Повідають люде, же число 13, і до того ішы в пятницю - николи не заповідатничого доброго. Акурат інакше выпала XIII Ватра на Чужьні в Михалові, котра одбыла ся того рока в днях 6-7 серпня.

Уж сами організаторы памятали, же тоту тринадцету Ватру треба ліпше приготувити; і організаційні і програмово. Найгірше было з програмом погоды, котра ішы в пятницю в полудне заповідала ся барз дошово і вітрово. Не тратили надії лем сами михаловяне, котры памятают вшыткы попередні Ватры. Знали, же было вшелеяко, але як лем приходил час традиційного розпаліня ватряного огня, завсе робила ся така хвиля, якой треба было ватрянам.

Зачну од того, што на XIII Ватрі на Чужьні было кус інакше і кус ліпше.

Інакше, бо:

- Ватра не мала старосты,
- была уж більше медженародна,
- не мала тіж характеру політичного.

Ліпше, бо:

- мала богатший програм артыстичний, з ансамблями зо Словації, Франції і з краю,

- мала барз добре освітліня і наголосніня ватряного поля,

- мала ліпше і більше забезпечыня в ідло і питя.

Свято лемківской культуры розпочало ся вечером в пятницю, коли то пан Ярослав Горошак - заступник ведучого Головного Заряду Товаришья Лемків, участник вшыткых попередніх Ватр оголосил, што того річна, XIII Ватра на Чужьні не буде мала старосты прото, же в минулім році злы люде допровадили до великого скривджыня пана Михала Романяка (старосты Ватры).

Най іх Бог скаре, а пан Романяк най ім выбачыт - закінчыл Ярослав Горошак своє выступліня.

Пан Романяк публічно, перед ватрянами заперечыл, што в минулім році не оповідалничого такого ре-

дакторови, як він написал в газеті "Конкрети". Яко человек лемківской спільнотыничого такого не повіл, а яко человек вьрозумілий - выбачат.

Я зас думам, же тоты, што писали і розповідали неправду, мали в тім свою ціль; штобы скривдити порядного человека. Але за то - най іх сам Бог осудит.

Ведучий Головного Заряду СЛ, пан Андрий Копча привитал вшыткых гости і ватрянів, в тым і пана Воеводу лігницького і представителя Выділу Культуры УВ, пана Бурмістра Міста і Гміны Хоцянів і паню шолтєх села Михалів.

Ведучий подарувал пану Михалови Романякови лемківску чугу на знак зрозумліня його невинности і моральной кривды.

Ватряний Оген XIII Ватры на Чужьні розпалил найстарший з мешканців села Михалова, пан Василь Романяк.

Вершом "Лемковино, Мати моя", рецитованым през автора, Ярослава Барну під морморандо пісні "Цне мі ся за тобом, мій лемківській краю", розпочал Свято Ансамбль Пісні і Танця "Кичера" з Лігници.

В пятницю і суботу на ватряній сцені выступили з богатыма програмами ансамблі:

- "Заруба" зо Словації,
- "Кореллен" АР ВРО з Франції,
- "Лемковина" з Білянки,
- "Кичера" з Лігници,
- "Хвилина" у Гожова,
- "Поточок" з Модлы.

Были тіж вхступы:

- Театру Товаришья Лемків з Лігници - з драмом "Остатня година", о тематьці вьжеліня,

- "Поезия о Лемках очами, словами і музыком Поляка", пана Е. Дуды з Гожова

Был тіж турнір спортовий і конкурсы лемківской бесіды, рецитації і сьпіванок.

Ансамбль Пісні і Танця "Кичера" выступлял тіж в суботу з полным програмом, але ним не буду розповідал. Писал ем уж о "Кичері" два раз в попередніх хомерах "Бесіды".

★ ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ ★ ★ ★ ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ ★

Напишу лем того, же "Кичера" в Сопоті заняла перше місце серед ансамблів фольклорыстных, в Ждъни на 11-тій Ватрі выступляла з великым поведжыньом, а в Лігницькым, поза Ватром аж пятараз. Заложытель і керівник ансамблю п.Юрко Старинскій по выступі і на повитаня ансамблю "Лемковина" повіл м.ін.барз мудре і трафне слово: *нам, Лемкам треба нарешті выйти з лемківского гетта.*

По двох роках перервы выступил на сцені з богатым програмом обновлений і одмолоджений Ансамбль Піснi "Лемковина" під керівництвом заслуженого диригента, п. Ярослава Трохановского. В програмі "Лемковины" было дуже новых сьпіванок, переплітаных вершами І.Русенкы, П. Мурянкы і В.Грабана.

Ансамбль "Лемковина" розпочал выступ пісньом "Лемкы", до слів І. Русенкы, з музыком Я.Трохановского, том акурат, котра была моттом XIII Лемківской Ватры на Чужьні:

*Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты,
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда.*

А дальше были піснi і сьпіванкы: "Полетіл бым на край сьвіта", "Чье то полечко не оране", "А там долов під облачком", бісувана, з уділом молодого солісты Мирослава Клишковского, "Верхвино, світку ти наш" і інчы.

Барз добрі, же оба ансамблі розпочали правдиву, приязну і здорову конкуренцію на поли збераня, плеканя і шьрiня лемківской культуры. Но бо як мож інакше уважати, коли молодіж невеликого народу, так розшмарена по сьвіті, без великой фiнансової помочы, радит сой не гірше як молодіж богатых народів, але в тім і правда, же "мы бідны, але духом богаты".

Барз приемні было оглядати выстupy гости зо Словаціі і Франціі.

Ансамбль "ЗАРУБА", то русинскій ансамбль, а сьпіванкы іх барз часто сьпіваны были през нашых дідів-прадідів. Голосы хлопів з "Зарубы"

як дзвоны, а дівочы – як дзвіночкы. Сьпіваня такого тепер дост рідко чути не лем в горах нашых, а праві николи на чужьні. Михалівсы лісы напевно долго будут памятати тоты сьпіванкы.

Зарубяне вказали тіж на сцені фрагменты лемківского весіля на Словаччыні, котре в більшости подібне было до нашого обряду.

О бретонскым ансамблю з Франціі тіж можна дуже писати, хоц то музыка, сьпіванкы і танці не з гір, але знад моря. Чути в них тіж давны вікы і сьвідчат о великій культурі того народу. Хоц того вшытко представлене было в языку для нас незрозумілым, то музыка, танці і мелодіи давали ся добрі розуміти. Была в них велика любов до того, што давне, рідне і своє, промавляюче до нас, тым більше, же Бретонці то тіж меншіст народова во Франціі.

Добрі заповідат ся молоденькій "Поточок", а його молоды мандоліністы будут напевно хотіли колиси переняти музыку свого учителя, пана Гойняка, теперішнього керівника гудаків ансамблю "Кичера".

З діточых конкурсів треба представити хоц лавреатів. В конкурсi сьпіванок:

1.Наталька Шкырпан, 2.Аня Дичко
3.Лідя Гуньчак,

В конкурсi рецитаціі:

1.Петро Палка, 2.Андрій Волович
3.Аня Дзядик; вырiжнено Аню Пласконь.

Было бы ішы дуже до писаня, але 13-та Ватра на Чужьні то уж минуле і ту треба зробити обрахунок перед наступном Ватром. З того, што было видно на Ватрі тамтого, а ішы веце того рока, знати треба, што то барз велика зміна і треба того доцінити. Більше як штырі тысячы люда з перевагом молодежы, полне шатер і авт ватряне поле, кажт ся задумати. Аж ся просит, жебы написати, што наступна Ватра уж близко і то напевно ішы більша.

Ту, на чужьні, обставины сут дуже гіршы як в горах. Там красы додают, шум ялиц і смереків, плеск

* ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ * * * ПОДВОРЕЦ СТОВАРИШЬНЯ ЛЕМКІВ *

рвучьх потічків, прекрасны горы - верхы і долины, медже нима круты дороги і стежки, а по боках хьжы і церковці деревяны. Ту зас заглушат рівнина і пісок, лем ліс сосновий з пустом поляном дрімлют од Ватры до Ватры.

Зато, дороги краяне і діяче нашой лемківской спільноты, уж од гнеска треба подумати добрі о приготавліню наступного свята лемківской культуры на чужьні, де треба:

- Конечні выдержавити, або выкупити землю не лем державлену до того рока, але цілу поляну, аж до західнього ліса.

- Попросити Раду Міста і Гміны Хоцянів о поміч в розбудові дороги од лісничівкы до Михалова (бл.1500 м.), бо през село аж прикро іхати автом, а не то автобусом.

- Приготовити полный плян перспективного ужыткуваня ватряного поля з перенесіньом сцены аж під ліс, як найдалше од церкви. Уж тепер так великій зьїзд, з торговльом, голосном музыком, сьпівама і танцями, не може одбывати ся так близко церкви.

- Зблизьти ся на тій поляні до потічка, в котрым давно тому плюскали ся михалівскы діти. А може нашло бы ся місце на студню, або просити власти гмінны о поміч в допроваджьню воды на ватряне поле.

Напевно то не таке просте як написати в газеті, але од чого сут люде на чужьні?! Для такой справы не поскуплят ани силы, ани гроша, хоц ім обоіх не збыват.

Треба з мильм, добрым, чесным словом дійти до вшыткьх прихьльників ЛЕМКІВСКОЙ Ватры на Чужьні, а передовшыткьм до молодежи, для котрой ест она сонцьом при яком можуть зберати ся хоц раз до рока. Молодіж была, ест і буде силом нашого народу.

До такой работы покликати треба уж тепер організаційний комітет під дозором Товаришья Лемків, з проблемовьма комісіями. Лем в такой діяльности буде сила, а потім і полне задоволіня.

Адам БАРНА

ЯРОСЛАВ БАРНА

ЛЕМКОВИНО, МАТИ МОЯ!

Лемковино! Кличу Тебе моя Мати. Кличу Тебе, бо-м то я Твоим дітином. В матерінськым болю ес мя родила, плекала кормила.

То власні Ты навчыла-с мя рідной бесіды. Ты-с мі повіла - як ся мам зберати, як смьчок зінати до руки, як загуляти.

Што бьм без Тебе робила през тоты роки дітинства? Хто бы мі сьпівал стрічки тьх вшыткьх сьпіванок?

То власні ты навчыла-с мя любви до своїх зеленьх верхів, то власні Ты вказала-с мі красоту деревяньх церкви.

Чи удаст ся мі гнеска за тоту вшытко подякувати?

І хоц наштоден так сме далеко од себе, Лемковино, Мати моя - я-м гнеска гев власні для Тебе.

Чую запах Твоіх прекрасньх смереків, чую шум рвучьх гірськьх потічків. А тоты бані заглядаючы зза горы - ци то не знак, же Ты жьжш? - же жьги будеш на вікы.

Для Тебе, мій лемківській краю, для Тебе гнеска гев, на чужьні, заграат, засьпіват, загулят Твоя дітина - "Кьчера".

(Текст під морморандо пісні "Цне мі ся за Тобом, мій лемківській краю", сьпіваной через Ансамбль Пісні і Танця "Кичера")

Пс.

Треба ішы поінформувати, же по Ватрі, вечером в неділю оба лемківскы ансамблі і французькій выступили зас перед великом публиком в лігницькым парку. Видно там было велику солідарніст. Як сьпівала "Кичера - артисты" Лемковины помагали публиці оплескувати іх, аж голос по парку ішол; як сьпівала "Лемковина" - оплескували ей кичеряне. Наконец вшыткы ансамблі заграли і загуляли з публиком лемківского вальця.

(АБ)

 З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ * З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ * З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ

ЛЕМКІВСКА ОСІН

(продолж.зо стор.1)

Думка про Лемківску Осін - бо так організатори назвали поетичну стрічу - зродила ся давно і не нова. То потреба контакту, зближення, познання себе, - є і была мотом той імпрезы. Бо як жыти мирно з Богом, коли не знаме своїх друзів? Запрошено поетів зо вшыткых організацій - без огляду на тото, ци русинскы, ци украинскы. В розмовах запрошены гості повіли, же передовсім репрезентуют себе і свою творчіст, а політька - політька ся переїст, остане лем правда. Правда в культурі, о котрій свідомы люде не забывають.

16 жолтня перед полудньом, в золотім проміню осіннього дня, на каміннім мурку з сірой карпатской скалы што крыло ей внутря Бесіду, заяснили таблиці - погрудя Івана Русенка і Владимира Хыляка. Одкрыл іх газдамузею - Федір Гоч. З музейного кутика потекла близка вшыткым пісня до слів Русенка - "На Лемковині". Тот своерідний гымн лемківского краю наповнил повітря гмельном тугом і на лица присутных внюс повагу. Газда - Гоч в зворушливых словах символічно привитал на ріднім подвірци сьнів той землі - Русенка і Хыляка. І хоц приняла іх на вічний сон велика українська земля, они все тужыли до рідной Лемковины і - діждали ся... вернули до рідного порога. Ту, в музейній загороді, нич ся не змінило. З такой хыжы, з родинного тепла, вьрвала іх нешасна доля. Вірме, же для них музей стане ся рідным, матерінськым кутом.

Молоды Лемчата, Марта і Дамян повіли Русенковы вершы; з боку долітувал голос скрипки. То старенькій сивий дідо грал як за давных, молодых років. Хоц одвыж од гушеляок, струны одозвали ся з-лемківска, давном пісьном. Під памятковы таблиці положьм квітя П.Мурянка і розповіл про жытя нашого поеты як знал найкраще, найтеплійше - соковитом лемківском бесідом. То Русенко отворил, не лем перед ним,

лемківскы поетичны дврі, повчыл як кохати рідне, як жыти з іменом Лемко. На сивых волосах Мурянки сріблил ся остатній промінчык літа і подумал ем втовды - як немилосердні скоро тече час, проминають весняны дни, літа і зымы, як ся минаме вшыткы, а наша Лемковина остає все в загрозі, люде забывають про свое, а тых што дбають про народны традиції, культуру, языкштораз меньше, меньше...

Коли розгостили сме ся під стріхом музею, за шыроким столом, на дубовых лавицях - вшыткых привитало родинне тепло, в старым, віковым пецу горіл оген. Родинна атмосфера уділила ся вшыткым участникам. Над нами святы образы, під повалом камфінова лямпа, в куті шырока постіль і кольска. Над пецом шырока капа, попри ній вшытко, што потрібне до варіня стравы... Оген грає в душы пеца - при нім нашы лемчата в народнім одязі під проводом пані Марії рыхтуют кеселицю - і як ту не быти рад?

За столом - як пристало на традицію - офіційно витано гості. З України - Мирославу Іванців і Володимира Барну, зо Словації - Марию Параску-Мальцовску і Йосифа Галька з Польшы - Олену Дуць, Петра Мурянку, Володислава Грабана і запрошених представників власти, з бурмістром Дуклі. В стрічы взяли участ гості - любителі поезні, так з України, як і з Польшы. Гостили сме знаного швейкольога, перекладача літературы ческой і словацкой - А.Крога з Нового Санча.

На вступі Євгеній Дзядош передложьм програм свята на два дни. Олена Дуць прочтала доповід про творчіст і жытя В.Хыляка, навязуючы до 150-ой річниці од дня народин і 100-ой од дня смерти писменника. Володислав Грабан про жытя Никифора Дровняка, до 25-літя смерти найвыдатнійшого лемківского малляря-самоука узнаного в цілім сьвіті.

П.Мурянка представил запрошених поетів. Каждый з них доповіл пару слів про себе, свою творчіст,

 З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ ★ З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ ★ З БЛИЖНЬОЙ ЗАГРАДКЫ

інтересуючы епізоды з жытя. Были споміны і рефлексіі.

Давно, а може ніколі, тота хьжа не гостіла так численну групу творців. Певно ніколі не чыгано ту так вельо вершів. Почули сме творы по лемківскы, по руснацкы і на літэратурній украінскій мові. Розуміли сме ся добры, і былі сме зрозумілы для вшыткых. Свой - блізкы собі люде. Тот натуральна родінній настрій часом лем заколочувал бліск сьвітел тэлевізійных камер і підсуваны радійовы мікрофоны. Духова гостіна продовжала ся. А коли закінчено прэзентацію творців, газда музею запрасіла до оглядана лемківскаго добытку, якім громаділа через 25 років. Денекотры прііхалі ту першы раз і не могли ся начудувати красом, яка нашла місце в творчым жытю Лемка, в жытю штодэннім, напалненым працьом, в знарядях, одязі і фантазіі, на котру не все старчыло часу, а коли го старчыло, вправна рука творіла чудо...

Кеселіця смакувала вшыткым - можна было достати хто кілко схотіл. Перед ідлом одсьпівано "Отче наш". Люде раділі, чулі ся свобідні, дыскутувалі про свой праблемы, про праблемы Лемків. Ділілі ся творчым досвідом, спосабыма організуваня культурнаго жытя, і обіцялі же ішы ту вернут. Хоц было пізно, нікого не моріла сон. Коли сме пішли спати, над Тылявом горіло зьвіздисте небо і было чути весільну пісню...

Мікробус, якім мы іхалі, підскакувал по нерівній дорозі. За вікном пересувалі ся лемківскы села: Мшана, Поляны, Крампна, Святкова, Котан і другы. Золоты верхы горілі в буковых лісах, осін зазерала до хьж. На беріжках, понад селамы, цярювалі лемківскы перлінкы - деревяны церкви. Смутны в осінній ден. Смутны - як ціла наша Лемковина. То щеста, же хоц можеме ей відіти...

Так сме іхалі, же ледво встігли на Службу Богу до Горліц. Отец Галчык поздоровіл гості і запрашал на Лемковину, не лем в одвідіны. Обідаме, а потім скоро до Білянкы,

бо там жде нас несподіванка - концерт "Лемковины і нашы, быти може, новы любітелі поезіі. І так тіж было. "Лемковина" дала чудовый концерт. Зыіхалі ся люде з околіці, якбы Білянка была столицьом, а може. покус і ест, бо одталь на сусідні села несла ся не лем чудова лемківсак пісня. І гнеска сме ей почулі од наймолодшого поколіня, яке вступіло в ряды ансамблю. А пізнійше наша стріча з любітелыма слова. Вершы слухалі старшы і молоды Лемкы. Не было іх так дуже як на концерті, але... слово без музыкы не каждый добры чує. Зато в затишнім куті, де резідует "Лемковина", вшыткы ся чулі свобідно. Б'ла кобаска і чай, а молоды Лемчата ніяк не хотілі перестати сьпівати, якбы концерт ся ніколі не кінчыл.

Лемкы, то дівный нарід - як повіла сьмпатычна любітелька поетыч-ной стрічы - найтяжше горе зносят зо сьпівом; якбы ніколі ніч ся не стало - сьпівають! А може зо сьпівом легше жыти? Та лем сьпівайте.. сьпівайте нам якнайдолше.

Володислав ГРАБАН

КАРПАТСЬКІЙ БУК,

або коротка історія єдного жытя

В грудни минят 20 років од смерти, зас в липци минуло 100 років од народжыня Владимиря Возняка - тихого, мудрого Лемка, єдного з найтвердшых нашлідників лемківской народной ідеї в Гунянковым, Русенковым поколіню.

Вродил ся Владимир Возняк 6 липця 1893 рока в Білцаревій. В основній школі был першым учеником, але доля не дала му можливости - як гварят - піти дальше; адже дома было іх семеро. І, хоц троє з них - Лука, Анна і Катрена пішли в Америку, прото Америка не одраз процентувала. Треба было років, жебы ся дачого доробити - кед ся вело. А ту ся не барз вело. Укача присыпало в пенсильвенській копальни угля, зас дома одышла з того сьвіта - лишывшы двоє дрібных діти - сестра Марія. Молодо вмер брат Ярослав. Та вернийме до Владимиря.

Не пішол до шкіл, але вчыл ся сам. З чытальні Качковского брал книжку за книжком і чытал... По ночах чытал, бо в ден треба было тырати; был тепер в няня Митра і ма-

Владимір Возняк зо сыном Ваньом і сестринцьом - автором тых рядків

мы Параскы, ту дома - найстарший. І так му уж тото старшенство, потреба опікы, помочы, повчыня - остало до смерти. Але не попереджайме фактів.

В 1914 році пішол воювати за цисаря. Не барз му было тото до подобы і, кед лем на італіянськым фронті остал ранний, робил вшытко, жебы въздоровловати якнайдолжше. З польовыма шпыталыма перешол цілий Балканській Пілострів, од Любляны до Відина в Болгарії. Хоц о то не забігал, авансувано го до першого підофіцирского стопня. Скорыстал з того, кед вернул дою. Од 1918 до 1920 рока полнил зашытну функцію в гонорвій варті при Уряді Лемківской Народной Республікы. Кед пропали народны надії, припомнул сой о особистым жытю і в 1923 р. оженил ся з Оленом Молодчак з Богушы.

Родили ся, росли діточкы. Здавало ся же вшытко буде добрі. До часу! Пришли роки выселінь. Протиді-ял як лем міг. Перед другим, абсолютні мусовым - уж выгнаньом - сходили ся до него што мудрійшы газдове і до свитаня радили. "Будеме ся бити?" Ніт! Бити ся не было ани чым, ани уж - кым! Як бы недост было згрывоты - молодом вмерла жена. А неодолга, уж на выгнаню, в Тшмелю одышол до Бога сын Митро, надія, очко в голові. Фатум молодой смерти і не лем смерти, не хтіло лишыти родины. Бог еден знає - якій пекучий біль гнобил серце того чловека, та він го по собі не вказувал... Памятам Велиі, тоты на правду Сьваты Вечеры, спожываны родинні (мої мама были рідном сестром Владимиря Возняка). Втовды любит вказати ся слеза, але я ей в уйковых очах не запамятал. Іх філософія жытя была ясна - тых, што остали, треба кормити радістю, віром, надійом, а не смутком.

Вмер Владимир Возняк 5 XII 1973. На чорным гранітовым памятнику за-сьвітил ем недавно лампадку. Горіла може пару годин, а мож західній вітер здул ей, лем вышол ем за цмонтір. Та памят о Ним не розжене ніколи і нияка стихія. Бо в тым, што роблю, чым жью - жье Його частка.

Петро Муранка

"ДІАЛЕКТАРІЙ,

або ж мила книжочка
русинской бесіды
в вершах" -

так зове ся найнівша
книжка Івана Петровція
выдана того рока. Міс-
тит понад 700 стишків,
пояснюючых в фільозо-
фічній, часто гуморы-
стычній формі, стары
русинскы слова. Спосе-
ред них выбрали мы на
днес шлідуочы:

Анде

За ніч коні
ся звільнили
Од ненависных ім пут,
Та кадиси розлетіли,
І лем пута анде - ту.

Брянжа

Збагнути тяжко
чоловіка,
Бо хто бы і што
на то повіл:
Антирусинска брянжа -
кліка
Складат ся з Русинів!

Бузерант

Нынї звут ся демократы
Всі, што были комуністы
Так же вшыткы
бузеранты
Днес - гомосексуалісты

Вадити ся

Вадити ся -
сперечати ся з тобов
Всьо едно, што плавати
не за водов!..

Гудаки

Музыканти - гудаки
Як вдарили в цимбалы,
Як на гушлях заграли -
Втихли нашы болячки.

Доромбы

Кед великы
в дівкы губы,
Гварят же - доромбы.
Та я такы не цюлюю,
Хоц бы мене гром бил!.

*Максим Клим -
русинска Анде Петровція -
„Міс Карпат - 93”*

Славко Слободан

Проста наука простым Руснаком

Гей, Руснаци,
вы простаці,
кілко вас дурили,
обіцяли горы-доль,
а гольх лишыли!

Собі взяли сыра-масла,
вам лишыли дзеру,
доста і того Руснаком,
тым простаком, веру!

Не едны вас слободжали
од чужого ярма
тай до свого запригали
- робити задармо.

Ой, змагайте ся,
браткове,
будете хвалены,
мы будеме поганяти,
бо вы не учены!

Мы даме вам і культуру
і імя новое,
а вы про тоту науку
забудте за свое.

Ужгород 1990

МАКСИМ І КЛИМ

Максим і Клим мали
грунты по сусідскы. Сто-
ят на меджы і розправ-
ляют, як то они, о вшыт-
кым, але найбарже тра-
пит іх посуха.

- Біда, Максим! Кед
буде так дале пекло ішы
з тыжден, та выпалит до
цна вшытко.

- Та, што тобі, Климе!
На твоє завсе двараз
веце дощу падат.

- Якже то так, якым
чудом?

- Ниякым не чудом. Маш
преці двараз більше по-
ля як я.

- Памяташ, Климе, як
ем тамтого рока стратил
пяддесятку? Гнеска беру
тоты самы гачы, і знаш,
што ем нашол?

- Пяддесятку? Ой, як
то добрі - гольнеме сой
дашто!

- Фраса! Діру ем на-
шол - кади пяддесятка
вылетіла.

Максим і Клим выбрали
ся потягом на прогулку
(са може на гандель) аж
до Львова. Перед входом
до Стрыйского Парку чи-
тают табличку, што вхо-
дити ту мож лем з псами
на мотузку. Клим шпорче
по вшыткых кышенях сво-
йой гунькы, аж врешті
гварит:

- Но, мотузок мам! Але
де ту пса найти?

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
"BESIDA" - kwartalek Zarządu Głównego
STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

Redaguje zespół Piotr Trochanowski -
redaktor odpowiedzialny, Paweł Stafi-
niak; korespondenci terenowi Adam
Barna (Legnica), Jarosław Chomiak
(Wrocław), Tomasz Mołodczak (Gorzów
Wlkp.), Michał Romaniak (woj. legnickie).

Adres redakcji: 33-380 KRYNICA,
skrz. poczt. 123